

NÉPTANODA

Nevelés-oktatásügyi hetilap.

Bánai J. (N.-Becserek), Bányai Gy. (Csurgó), Batiné-Stancsics Fanni (Szegvár), Bokor A. (Arad), Böngérffy J. (Budapest), Beér F. (Eperjes), Bodonyi N. (Bar. Sellye), Bódis B. (Vaiszló), Csikós Gy. (Szeged), Dobóczy L. (Brezsnóbánya), Ember J. (Budapest), Füzési M. (Kassa), Futima Sarolta (Pécs), Fülöp S. (Kúnágota), Gocker L. (N.-Becs-terek), Gramma D. (Nagyvárad), Göntér G. E. (Kassa), Hajós M. (Budapest), Hoffmann, M. (N.-Kanizsa), Haksch J. (Pécs), Havas K. (Komárom), Hidasi S. (Ungvár), Klingenberg J. (Pécs), Konksek L. (Budapest), Koszoru I. (Szegvár), Kulik A. (iskolcz), Dr. Kerékgyártó E. (Budapest), Lederer A. (Budapest), Láng M. (Eperjes), Lantos B. (Szeged), Makay J. (V.-Gálfalva), Mencsey K. (Csáktornya), Murányi Ede (Nezsette), Mussang V. (Pécs), Molnár F. (Bezdan), Márcsa Gy. (Komárom), Mihály G. (Beszterce), Novák M. (Zalaegerszeg), Dr. Pechány A. (Budapest), Peres S. (Budapest), Pethes J. (Csurgó), Schön B. (Győr), Schmidt B. (Pécs-Bányatelep), Schwetz V. (D.-Sz.-Márton), Sándy K. J. (Kassa), Szenes A. (N.-Becserek), Sziklay P. Gy. (Temesvár), Szabó L. (Budapest), Szirbek J. (Sz.-Fehérvár), Schön J. (Budapest), Schenk J. (Fehértemplom), Török Gy. (Komárom), Vass M. (Szeged), Velósi L. (Budapest), Velinszky F. (Sz.-Fehérvár), Várhelyi Gy. (B.-Gyarmat), Várhelyi I. (Szenicz), Végh J. (Garamsz.-György), Vaday J. (Nagyvárad), Váczy I. (Kistelek), Zitta J. (Tittel), Zajzon D. (Losoncz), Zselcay F. (Varannó) stb. szakfériak közreműködésével kiadja: Schneider István.

Megjelenik — a nagy szünetű kivételével — minden szombaton. Az egész évfolyam ára: 8 K. Egyes szám: 30 fill. Szerkesztőség és kádóhivatal: Ferenciek-u. 52. sz.

Alkalomszerű fejtegetések.

Budapest, 1902. febr. 15.

I.

Tisztelt Szerkesztő Úr! Teljesen igaza van Önnek. Mélyebben hallgatok, mint azt a rövidéletű embereknek tenniük szabad.

Ez a mélységes hallgatás pedig nem abból ered, mintha azt érezném: „Engemet mi sem érdekel”; ha nem onnan származik, mert sok más emberével hasonlóan az én igénytelen tollam is olyan, mint az ének és madár: nem ad hangot, ha rossz idő jár rá.

Óhajtaná olvasni, t. szerkesztő úr, az én egyszerű véleményemet is a szülőkkel együtt tartandó iskolai értekezésekre, a népoktatás keretébe tartozó intézetek hitoktatására és a székes fővárosi felügyelői állás szervezésére vonatkozólag. Ha t. szerkesztő úrnak csak némi-nemű örömet szerezhessek ezen kifejezett óhajításainak teljesítése által, készséggel állok rendelkezésére.

Jobb szerettem volna ugyan a tárgyalandó kérdések sorrendjét megváltoztatni. Megtörténhetik ugyanis, hogy mire szerény fejtegetésem sora ez utól jelzett ügyre tér, már befejezett ténnyel állunk szemben. A felügyelői kérdés megoldása ugyanis égető kérdés székesfővárosunk tanügyére nézve. Itt már igazán minden perc veszteség, melyet jótékony felügyelet nélkül él át tanügyünk. Mindazonáltal attól félhetünk, hogy a kérdést is, mint oly számtalan fővárosi nagy ügyet, kellő előrelátás és önzetlenség nélkül fogják megoldani, elintézni. . . Bizzunk azonban az ébredező hazafias kötelességérzet közszellemében s lássunk hozzá először tehát a szülői közös értekezések kérdésének tárgyalásához.

Az a lelki szükségérzet, mely a szülőkkel közösen folytatandó értekezéseket létesíteni törekszik, engem igen édekel. Úgy találom, hogy az sajátságosan össze esik az iskolaszékek ellen élesztett és fokozatosan fejlesztett ellenszenvvel. Azaz, míg egyrésztől veszedelmet látunk abban, ha a szülők egyetemének képviselői velünk kötelességszerűen és hivatalos alakban érintkeznek; addig másrésztől nem tudjuk elfojtani magunkban azt a szükségérzetet, hogy mi a szülőkkel közvetlenül érintkezünk.

Nagyon igaznak bizonyul br. Eötvös Józsefünk az a

nézete, hogy iskola és iskolaszék egymás nélkül hiányos életet él s mint az inga, örökösén változtatja álláspontját.

Lehetséges azonban, hogy nálunk talán az iskolaszékek szervezete volt hibás, vagy talán az egymásraható tényezők alkalmas voltában, érettségében létezett még valamelyes fogyatékoság. Elég az hozzá, hogy míg az iskolaszékek intézménye ellen ingerültek vagyunk, a szülékek eszközlendő tanácskozás érdekli és csábítja a tanítóságot. Sőt nemcsak a tanítóságot, hanem a középiskolai tanárságot is fölöttébb izgalja.

Buzgalmuk következménye gyanánt tartottak is már néhány ilyen szülői értekezleteket. S mint szépreményekre jogosító kedvezményezést emlegették lapjaink, hogy a tanítói és tanári karnak sikerült a szülőkkel együtt az írásbeli dolgozatokat megvitatni; eldöntötték, mennyiben szükségesek vagy hasznosak az írásbeli feladatok s hogy otthon mennyit lehet azok közül készíttetni. Szóval, a kérdés jóízű beszélgetés tárgya volt s az eredményvel mindkét alkotó tényező egyenlően meg volt elégedve.

Őszintén megvallom, ez a közös öröm engem nem tett derültebb kedélyűvé. Jóllehet minden egyetértés kívánatos és kellemes a szülők és tanítók között: mindazonáltal a szülők egyéni óhajításai a jó iskolai életre nézve nagyon ritkán szolgálhatnak állandó zsinórmértékül. Különösen a mai családok vezetői annyira téves uton botorkálnak, hogy legnagyobb részükben, fájdalom, éppen az hiányzik, a mit az egyes értekezleteken meszólaltatni óhajtanánk. Nincs élő, jóságos és fegyelmet fejlesztő erő a családban, valamint hiányzik az édesen érintő közszellem a társadalmi életben. Torz vonásokból áll mindazek. S hol tapasztalhatnók szembeszökőbb módon mindazeket, mint az iskolában? És ki veheti azokat közvetlenebbül észre, mint a tanító-világ. Értekezletek tárgyává is ki tehetné azt illetékesebben, mint a tanítóság. És mégis azt kell tapasztalnunk, hogy a szülői értekezletek elé a magyar nyelv tanítását és az írásbeli dolgozatok megbeszélését szánják, holott a szülők nem hivatott eldöntői e kérdésnek s mellőzik azt, a min a szülők segíthetnének. Figyelmen kívül esnek az állapotok, a mikén segíteni, ha a szülők nem buzognak, veszélybe fog sodródni valamennyi családi hágyományunk, erkölcsi elvünk, valamennyi társadalmi és honfui erényünk.

Miért nem azokat az égető bajokat emlegetik tehát

ezeknek az értekezleteknek lelkes rendezői, a melyek szemünk láttára pusztítják nemzeti jólétünket s csökkentik jövőnkhez fűzött édes reményeinket?!

Bizonyára elbénította érzékeit a mindennapi élet égető láza s az eszmények kiavultak az iskolai élet keletéből is . . .

Sem fiainkról, sem leányainkról nem beszélhetünk az elégedett lélek örömteljes szavaival. Erről a fájdalomosan szomorú valóságról győz meg bennünket minden jogosan ítélő tényező, mely ifjainkról akar is, tud is és hivatott is ítéletet mondani. S mégis a tanférfiak nagy száma nem mérlegeli ezen tüneteket; nem veszi lelkére a kinosan ható panaszokat s mintha mindazoknak orvoslása nem ő reá tartoznék, közönyösen halad el a számtalan kétségbeesítő jelenség mellett . . .

Vagy talán mi tévednénk, ha azt véljük, hogy ezeken az értekezéseken, ha már csakugyan meg akarnak valamit beszélni, hát a következő kérdéseket kellene megvitatni?

Például: Mi az oka annak a tiszteletet mellőző magaviseletnek, a melyet napjainkban minden lépten-nyomon tapasztalunk? Miért oly tunya az ifjuság a kötelességek teljesítésében? Kiválóképpen miért olannyra jelentéktelen fiaink küzdeni akarása? Mi idézte elő szörnyűséges közömbösségüket a szabadság, egyenlőség és testvériség magasztos elveivel szemben? Miért járnak a gyermekek annyira pontatlanul reggelenként az iskolába? Miért nem fogadják el intézeteink az édes anyák bizonyítványait igazolás esetében? . . .

Ellenőrzik-e a szülők gyermekeiket az engedelem nélküli eltávozás, vagy nem pontos hazatérés eseteikor? Ellenőrzik-e gyermekeik olvasmányait? Miért, hogy oly általánossá tették a szülők még apró gyermekikre nézve is az operettek látogatását? Lehetne-e azon segíteni, hogy tanuló gyermekeink megjelenése az iskolában a tisztaság követelményeinek jobban megfeleljen? Helyes-e az, hogy jobbmódu leánygyermekünk ékszeresen járnak az elemi és polgári iskolába? Helyes-e az, hogy ezek a gyermekek ma már általában csokoládé-szeleteket tizóráznak s a kenyér és zsemlye-fogyasztás gúnytárgyává lett? Miképpen lehetne a tizórai étkezést, a menyinyire az szükségesség, okszerűen rendezni? Miként működhetik közre és kell közre működnie a családnak a kirándulásokban? Nem lehetne-e a leányok továbbképző kézimunka-tanfolyamát az egyes üzletek szükségleteinek kielgitő forrásává tenni?

Nem folytatom tovább kérdéseim összehalmazását. Következtetheti t. szerkesztő úr, hogy árkusokat lehetne teleírni azon kérdésekkel, a melyeket a szülei konferenciák haszonnal tárgyalhatnának. Láthatja t. polgártársam, hogy még csak nem is érintettem: a vallási, hazafiúi érzelmek, emberbaráti szeretet és szépérzék fejlesztésének szükséges megfigyelését. Azoknak a nélkülözhetetlen utra valóknak a lelkiismeretes számba vételét, a melyek nélkül sem a családi boldogság nem lehet hosszú életű, sem a társadalom békéje nem lehet tartós, sem a haza függetlenségét nem lehet kivívni és megtartani. Pedig ezek a kérdések is mintegy epedve és esengve kérnek bennünket, hogy vigyük őket a szülei elmék és szívek elé . . .

De hát ki vigye oda?!

Olyak vagyunk, mint a formába esett féreg. Azt hiszszük, nincs élet a német nyelv kiküszöbölése és a magyar nyelv tökéletesebb oktatásának kérdésén kívül.

Tanfelügyelőink egyetlen egy értekezletet tartottak s annak is a magyar nyelv oktatása az elemi iskolában volt a legfőbb tárgya . . .

(Szegény Lengyelország, neked is volt ilyen szomorú időszakod, a midőn senki sem akarta vagy nem tudta megérteni a nemzeti nagy érdekek igényeit!)

A szülőkkel közösen tartandó értekezletek eredményeinek én tehát nem örülök. Elhibázottnak tartom a célt, a melyet eszközül választott tételeik megvitatása által az illetők maguk elé kitűzték. Bizonyítja ezt az a tapasztalat, hogy ezek az értekezletek senkit sem melegítettek föl. Senkit sem utaltak a magába szállásra. Irányelveket nem nyújtottak. Eszméket nem kölcsönöztek. Eddigi eljárásának megváltoztatására senkit sem buzdítottak fel. Nem szaporították a nevelés tényezőit s nem hatottak meg annyira senkit sem, hogy annak valamelyes tünetét megérezhetné az iskolai vagy társadalmi élet, az erkölcs vagy a haza.

Az ily értekezleteken, megvallom, több örömmel tudnám üdvözölni a felügyelő tényezőket. Az ő emberi és hazafias érzéseiknek kellene az ilyen összejövetelekben megszólalni. Nekik kellene látniok mindazon hiányokat, a melyek egy eszményileg boldog családi, társadalmi és nemzeti életből, annak megvalósíthatásából még hiányzanak nálunk. Ugyanezért ők volnának hivatva arra, hogy mindazon módozatokról gondoskodjanak, a melyek azon eszmények felé eszközeink lehetnek. Ez lenne az a közös egymásra hatás, a mely lelkesítene bennünket a siker legedesebb s egyszersmind legedzőbb érzéseivel.

A láncolatosságot kultur-munkákban, a figyelmet a nemzedéket illő szükséges erkölcsi tőkéknek megszerzése iránt csak úgy érhetjük el, ha mindenki tisztában van az ő munkakörével s azt lelkiismeretesen betölti. Érdeklődik minden iránt, de erejét szét nem forgácsolja. Vigyázunk kell tehát, hogy az iskolai konferenciákat a szülők körébe ne ültessük át. — Ez az eredmény sem a nevelés-oktatás ügyének nem használna, sem az elismerés jutalmára nem volna érdemes.

Az első tételre nézve t. Szerkesztő Úr, ez az én szerény véleményem.

Dr. Kerékgyártó Elek.

Az érzelem világából.

(Nevelési gondolatok.)

Paedagogiai tételekben, tanítási termekben, zöld-, fehér- s író asztaloknál az imaszerű fohászok: »Neveljük a gyermeket Isten képére és hasonlatosságára!«

Kint a réten, benn a járókövön, beljebb a tudomány, művészet csarnokában forrongnak a kedélyek. Sok szó — zokszó is — esik az iskoláról, az iskola életéről, feladatáról. A falusi tudákos varga szintúgy axiomázik, mint a nagyvárosi pallérozott elme. »Mi az iskola feladata?!« Az emberi ájak csak e körül mozog. A chauvinista, a naturalista, réalista, a szociologus, az idealista elmék egyre-másra töprengnek s maguk karmába szeretnék kaparintani az iskolát. Új utasítások, rendeletek kelnek utra s betérnek a hegy mögötti fehér házikóba is. Az axiomák, a honmentő axiomák korszakába léptünk.

»Az iskola a tanító.« A tanító humanus ember. Így az iskola feladata: a humanismust önzetlenül szolgáltatni. Mi a feladat?! A humanus érzések felkeltése, nevelése, fejlesztése, terjesztése. Az iskola az érzelem világa. Ismernünk kell az érzelmek melegágyát, keletkezését, fejlesztő erejét, hatását, oda kell törekednünk, hogy ezeket fejlesszük, nemesítsük. A szív uralmát kell általánosítanunk úgy, hogy a szív az észszel harmonikusan működjék. A földi angyalok szíve puha, mint a viasz. S valóban ezen gyöngye csemeték formálhatók is az Isten képére és hasonlatosságára. De — ime a »de« minden-

nél előfordul — a családi ferde nevelés megakasztja a nevelő jóra való munkásságát. A család érzelmi világa sokaknál elfajult. A szülő és a nevelő-tanító útja nem mindig párhuzamosan haladó, futó, néha hatalmasan kereszteződik s akkor a jó, a nemes, a szép rendesen bukkik.

A család magaviseletével néha teljesen rombadönti a lelkiismeretes nevelő-tanító legszebb művét. A példa bámulatos mester. A szülő példája sok esetben bámulatosabb hatást gyakorol a gyermek lelkében, mint a szívvél-lélekkel, igazsággal nevelő-tanító egész mártíromsága.

A gyermek környezete! Ez az archimedesi sarkpont. Ha a gyermek környezetében csak jót, csak nemeset, szépet lát: kebelében a jó és szép, nemes érzelme lángra lobban — (az érzelmek láng, melyet gerjeszteni kell, agyontaposni bűn) és a nevelő tovább gerjesztheti a jótékony lángot, tovább a magasabb régiókba, — (vallásos érzelmek, honszerelmek, rokonszenvek, széperelmek stb.), a köznapiság ködös, néha förtelmesen rút köréből fölszáll a szépnek országába s akkor a falusi iskola is lehet a szép, a művek szentelt temploma...

Neveljük a jónak, szépnek, magasatosnak a képzetét a gyermekben már a családi tűzhelynél. Bekopogtat a házba egy rongyos, toprontyos, szálnalmas alak. Gyakoroljuk könyörületességet magunk, a gyermek is gyakorolja. Legyünk szívből és külsőben jók, a gyermek is jó lesz.

A gyermekben a jónak, nemesnek, szépnek képzetét ne tudományos alakban neveljük, hanem az élet érdekessége, változatossága szerint.

Mi a legnagyobb művek a világon? Maga a természet. Legyünk természetesen. Ki a művész e műveknek? A mindenható, mindentudó Isten. A ki az ész világa mellett Istenben hisz és remél: annak lelke szelid, nyugodt, békés, az az élet nehéz keresztjét elviseli szeliden, nemesen.

Az emberi kebel szenvedélyek, vágyak, indulatok műhelye. Eredendő bűnök ezek; a vér bűnei. Veszélyben az ember erkölcsi élete, ha ezen különleges érzelmek tápot nyernek, utba igazítást látnak. Pedig a családi tűzhely sok esetben kohója az emberi rút szenvedélyeknek.

Az iskola a humanizmus szolgája s ezért teljes emberré kész nevelni a teremtés koronáját. Harmonikussá teszi az ész és szív működését, nem hanyagolja el egyiket sem a másiknak rovására. Mit ér az ész, ha kőkemény a szív, ha sötétben tévelyeg az ész kamrája?!

Szülő, nevelő legyen erényes. A gyermeki szívet elő kell készíteni az erényre, már pedig erény nélküli mester kontár mester. Itt »Róma elvész, rabigába gőryed.« Az erényre való előkészítést nemcsak a szülői ház, nemcsak a nevelő, hanem általában a közintézmények s legfőképpen a sajtó gyakorolja.

Erkölcstelen sajtó temetője az erénynek. Napjainkban annyira felburjánzott az erkölcstelenség dudvája, mételyes virága, hogy borzalommal néz a jóhívó a közel jövőbe. Nyilvános intézményeink a színházak is annyira hódolnak a meztelenségnek, hogy nincs távol az általános erkölcsi csőd.

Fekete felhők ezek a magyar égbolton. A falusi csepürágók is erkölcstelen frivolitásokban utaznak. A gyermek kedélyvilága rendkívül érzékeny, fogékony a banalitások iránt s jaj nekünk, ha a gyermek szívtükrét bemocskolják a kontárok.

Tény, nyilvános életünk az érzelmekre nem hat nemesítőleg.

Társadalmi viszonyaink gyökeresen átalakulnak: az iskola legyen ama szentelt berek, hol a nemes érzelmek gyöngéd ápolásra találjanak. Ne legyünk elkérgesedett realisták, jéghideg szobrok, kik előtt a szív hiába zokogja el panaszait, hiába ontja fájdalmas könyeit. Szülők, legyetek önfeláldozó nevelői szívetek magzatjainak. Hiányosan nevelni az érzelmeket, célját tévesztett dolog. A kisdedeket értelmileg képezni, tulnyomóan az észre hatni: száraz, haszon nélküli munka. A száraz tanítás (régis dolog) nem ébreszti a tanulni vágyást. A barátságtalan, mogorva szülőtől fél a gyermek. Némává lesz. Bujdosóvá. A rideg szívű, zord, zsarnok nevelő a gyermek réme. Szívhez szív szóljon. A melegen érző szív a gyermek szívének szikráját is gyulasztja.

A szunnyadó, jó érzelmeket csak a dobogó szív, atyai tekintet életre szólíthat.

Hol komolyan figyelmeztetni kell, maradjon el a fenytetés. Késérű csalódás az eredménye a zord parancsnak is. A gyermeki szív bezárkózik s lakatjára nehezen talál rá a fagyos szívű nevelő, szülő.

Tudjátok mi a kényszer? A közönyösség, csalfaság, álszenteskedés szolgálatkész katonája. Félre a kényszerrel! Csak a legsötétebb Afrikában járja a rabszolgai kényszer.

Kényszerítsd a gyermeket a hazaszeretetre! Hazáját nem szerető polgárává fejlődik.

Kényszerítsd a magyar beszédre az idegen ajkú! Gyűlölője lesz a magyarnak.

Már pedig a magyar nevelőben ég a magyar chauvinista láng, lángoló honszerelme által töri a legnagyobb jégtorlaszokat is. De csak csínján, égő szeretettel, lankadatlan kitartással, helyes nevelői tapintattal.

Az érzelmek két leghatalmasbika a honszerelmek és a vallásos érzelmek.

Ezen két érzelmek növelésére, fejlesztésére, nemesítésére fordítandó a legkiválóbb gond. Mi a haza? Szent név, ősök pora, bölcsőnk, éltetőnk, temetőnk. Rögzítsük ez axiomát a gyermek lelkébe, nemcsak a fiúba, de különösen a leány lelkületére hassunk, mert idővel a leányból anya lesz, csecsemője pedig az anyatejjel gyarapodva, az anyatejjel szívja az anya legbensőbb lelki tulajdonságait.

Nématajku anyám volt. S tejével mégis magyar vért szívtam. Altató danám a Kossuth-nóta volt. Az anyamésze 1848-iki dicső honvéd tények csodája volt. Anyám, apám akaratából szakadtam el a szülői háztól magyar szóra, messze a magyar testvérek közé. Ime az anyam hatalma, az anyam csodás, bűvös ereje. Magyar anyákat neveljünk s a magyar honszeretet oltára dicső, sugaras leszen.

A haza rokonérzelmű népek egyeteme. Egy csillagzat, egy égboltozat alatt élünk, munkálkodunk. A gyermekben ébreszszük föl a szunnyadó rokon érzelmeket. A szív érzelmeiben él. A gyermek gyámolító kezekre van bízva. A gyámolító kéz ne legyen mostoha kéz. A szeretet rokonérzelmek szül. A gyermek látván, tapasztalván szeretetünket — »Szeresd felebarátodat, mint te magadat« cizfra czafrangnak nem nézi, hanem szívébe zárja e krisztusi jelgét s e szerint él, jövőjét állapítja. Ne legyünk ellenszenvesek. Az ellenszenves ember a szív hóhérja. A ragadozó, birvágyó ember nem szereti hazáját. Nem tud az ilyen kozmopolita a közörömbben, közfájdalomban részt venni, mert hiszen: csak egoista örömben gyönyörködik, egoista fájdalomban marcangolja testét-lelkét.

Sok a kivándorló, hazáját elhagyó. A kit a külföld

koloniái, a déli tenger zátonyai inkább érdeklik, mint a haza állapota, válsága, jóléte; ki szívesebben olvassa Guinea, Labrador vagy Kamcsatka történetét, földleírását, természeti csodáit, mint a haza topográfiáját, történelmét; ki inkább lelkesedik az angolok cukor ültetvényei, gyarmatai, Perunak elátkozott kincsei, Ceylon gyémánt-telepei, Szibéria czobolyvadászata iránt, mint a haza földmívelési, kereskedelmi, ipari, művészeti, kulturális haladása iránt; ki lelkesedéssel, kitartással utazik az északi vagy déli sark felé, de a haza földjét tauulmányozni, természeti kincseit unalmasnak tartja; egyszóval ki szívesebben beszél a hottenották földjéről, mint a magyar hazáról: az ilyen kaliberű ember bizonyára a magyar kultúra legalacsonyabb fokán áll, ennek hazafisága szóra sem érdemes. Ez a kozmopolitizmus tarka öltözetű lovagja. Ez az én meggyőződésem. Az ilyen ember honfi névre sem érdemes.

S hányan vannak, hányan voltak ilyenek! Ime a hazaszeretet érzelme parlagon hever sokaknál. Nem az iskola volt az okozója a szív elvadulásának, hanem a környezet, a fagyos, dermedt szív, igen az érzelmek elfajultak s a birvágy, haszonlesés, ragadozás ördögei markukba nevetve, magával ragadják a szegény vergődőt, ki valóban sajnálatra méltó alakja a társadalomnak. Testvéri egyetértésben, szövetségben élünk, akkor az erények is megsohasodnak. A palota ura ép oly jó indultal viseltessék a nevelés szentegyháza irányában, mint a nádfedeles házikó lakója.

Család és iskola. Rokon-hangzású fogalmak. Az életben nem azok. A családban a vallásos érzelem virága nem ápolatik s ha igen, akkor egyoldaluan. Felekezeti szempontból. A vallás az erkölcs alapja. Vallásos érzelem nélkül olyan az ember, mint virág levél nélkül. A gyermekkorán érdeklődik Isten iránt. Nagyon fogékony a vallásos érzelmek beplántálására; ismertessük meg hát a Mindenhatóval gyöngéden, gyermekiesen s a vallásos érzelem virága gyökeret ver lelkében s így később a rút szenvedélyek, emberi indulatok nem rombolhatják szét kebelének szentegyházát.

Imádkozik az anya. Kezét összekulcsolva szelid tekintettel, megdicsőült arczczal hívja segítségül a jó, az igazságos Istent. A gyermek látja az elérzékenyedést, látja a magasztosságot, hallja az áhitat dallamát: ellenállhatatlanul magával ragadja őt a nemes példa s az ébredező erkölcsi érzelem élénk, erős és nemes lesz.

Ime a vallásos érzelem felkeltője, ébresztője, fenntartója, ápolója szintén az anya.

Az anyák kezében van a társadalom sorsa. A milyen az anya, olyan a családjá. A családok egyetemesége pedig az ország, a haza.

A nevelő-tanító tovább folytatja a jó anya munkáját. A nevelő példája is vonz. Legyen a nevelő a jámborságnak, erkölcsi méltóságnak, erénynek élőképei: hadd épüljön, példáján nemesedjék az ifju nemzedék.

Legnemesebb törekvésünk hajótörést szenved, ha betű szerint tanítjuk a vallást. Már a régiek mondták: »a betű öl, a szellem életet.« Ha a gyermeket csak külsőleg oktatjuk a vallásra, a szíve parlagon hever. A vallás-oktatás vallásos érzelem nélkül életlen eszköz, gépiesség, Isten nélküli machinatió.

Uzsoráskodó önösök, hazátlan proféták, álutakon bujkáló népvezérek vallásos érzelem nélkül, mint az utszéli szerb tövis, hazaszeretet érzelme nélkül, mint a megbélyegezett Kain utódok, járják a maguk által kikövetelt Golgothájukat.

Nevelők! A világ által elfogadott axioma: »Nevel-

jük a gyermekeket az Isten képére és hasonlatosságára«, csak akkor élni fog, ha nevelési rendszerünk természetes, őszinte és szívből fakadó lesz.

A rendszerek emberek művei ugyan, tehát halandó művek; azonban a szív szava örök szó.

Deák Ferencz valóban a haza bölcsje volt. Tőle erednek ezen szíves szavak: »A ki mások örömein, szerencséjén örülni nem tud s a ki másnak szenvedéseit részvétlenséggel nehezíti, az nem érdemes, nem nyer szeretetet másoktól, mert a szeretet csak szeretésnek lehet jutalma.«

Ime a mi nevelési rendszerünk alapja. Az alapja a szeretet. A kőkemény szív is fellágyul a szeretet napjának sugaraitól, fellágyul, ha hosszabb időn át meglengette a szeretet napja.

Rapsodikus sorokban gondolkoztam a nevelésről. Ujdonságot nem mondtam, hanem — úgy gondolom — a ki kitarlóan küzd a nemesért, a jóért, a szépért a jó és nemes fegyvereivel: előbb-utóbb sikert arat.

Az idealizmus napja közeleg, az eredményesség köz-katonái is hadsorokban állanak, küzdenek az ember jellemek tisztaságáért egy újabb, tisztább korért, mert a mai kor nem tiszta, sok eredendő bűne van.

A családi szentély romokban, a társadalmi érintkezés megmérgeezve, az általános emberi jólét veszélyben, szellemi elaléltság minden téren: küzdenünk kell egy jobb korért, egy szebb, tisztább jövőért, mert az ország talpköve a tiszta erkölcs s ha ez eldől, »Róma elvész, rabigába görnyed.«

Igaz nevelés. Jöjjön el az országod s a haza fényre derül.
Murányi Ede.

Az akarat embertani és neveléstani szempontból.

Lederer Abraham.

(Folytatás.)

VII. Az erkölcsös jellem és akarata.

Azt mondják rendesen: A szilárd akarat a jellem központi ereje. Vizsgáljuk e mondat igazságát. Mit értünk erkölcsös jellem alatt? Jellem alatt az *érzés, gondolkodás* és cselekvésnek *alhatatosságát* és *következetességét* értjük, melyet tudatos *indokok* indítanak és tudatos *cselek* vezetnek.

A ki mindig csak erkölcsös, közhasznú, humánus czélokat tűz ki maga elé, ezek elérésére csak a legbőlcsebb, a törvény által megengedett eszközöket választja, ezen czélok kitűzése és eszközök választása alkalmából leginkább az *altruistákai indokok* által vezérelteti magát, ezek alapján *elhatározza* magát és e szerint cselekszik is: arról azt mondjuk, hogy erkölcsileg jó jellem.

A ki a czélok közt az önzés, az erkölcstelen czélok képzeit elnyomja, ki a törvénytelen eszközöket visszautasítja, az aljas ellenindokok — a pénzvágy, hiuság, élvezetvágy, az érzéki ingerek és indulatok fölött uralkodik, aki a rosszra való kísértésnek ellentállani képes, a kinek bátorsága van a fáradságokat magára vállalni, legyőzni, minden akadályozó szenvedély fölött uralkodni és mindig elég munkaerővel, munkakedvvel, bátorsággal és készséggel bír elhatározásának valóítására: az *erkölcsi jellem*.

Mi szükséges tehát az erkölcsös jellemhez?

Az erkölcsileg jó jellemhez szükségesek: meleg, erkölcsi érzelmek mint indító okok, erős, világos képzetek és tetterő.

Az *érzelmek* nagy szerepet játszanak Minden ember kellemes és kellemetlen érzelmekkel bír, melyek saját *állapotára*, azután olyanokkal, melyek saját *személyére* vonatkoznak, pl. a hatalomra, gazdagságra, kitüntetésre;

továbbá olyanokkal, melyek családja, hazája, az emberiség jólétére és végül oly érzelmekkel, melyek Istenre és a szépre vonatkoznak. Az erkölcsös embernél mindezek fellépnek, de az utóbbiak túlsúlyban vannak, ezek a leg-hatalmasabb becsértékkel bírnak és a képzetekkel párosulva zsinormértékül szolgálnak. A felebarát a haza jólétének előmozdításában, a humanus erények gyakorlásában, az árvák és özvegyek, a szegények és szerencsétlenek támogatásában, a közműveltség, a közerkölcsiség terjesztésében, szóval erkölcsi cselekedetekben, tettekben a saját boldogságát is találja. A magán- és közérdekek, a kötelességérzet, az önbizalom — mindezek az erkölcsös jellemet szintén tette indítják. Ezek az ösztönrugók, indokok. A *célok*, az *eszközök*, a *választás* az észnek eredményei — mindezek mint *öntudatos képzetek* lépnek fel és csak a legerősebb képzet, a legmelegebb becsület lesz képes a mozgási idegeket tevékenységre hozni, cselekvényt eredményezni. Szeretet, megfontolás és tett: ezek a jellem 3 fontos tényezői. A királyi költő azért már a zsoltárban is így imádkozik: »Adj nekem *tiszta szívet* és *ujts bennem becsületet észt*.« — És Virchow, a világhírű természetbuvár azt mondja: »Minden cselekvényben törvényszerű, a test bonczatani szervezete által szükségességgel korlátozott lefolyás uralkodik és az *érzés és gondolkodás mellett még egy külön szellemi erőt, mint pl. az akaratot feltételezni: épp oly felesleges mint meg nem engedhető*.«

Az erkölcsös jellem csak lassanként fejlődik és csak a férfitől, vagy a felnőtt nőtől lehet követelni, hogy erkölcsös jellemű legyen; mert ez nemcsak az átörökölt testi, szellemi és erkölcsi tehetségektől, az egyéniségtől, hanem, mint már mondtam, az ápolástól, példaadástól, a sok évi tartós szoktatástól, a gyakorlástól, az oktatástól, a környezettől, a korszellemtől, az alkalomtól is függ. Nagyon helyesen és szépen mondja Goethe: »Csendes magányban fejlődik az értelem, világi zaj között önálló jellem.«

A jellem tehát nemcsak az öröklés, hanem a nevelésnek is okozata. A milyenek az okok, olyanok az okozatok is. A jellem tehát a kölcsönös oki viszony törvényének is alá van vetve.

Ha az ember agyvelője nem elég erős arra, hogy az érzési idegek ingereit a mozgási ingerekre áthelyezzék, ha az izomérzék elgyengül, az izmok már a legkisebb mozgás után elfáradnak, az ember gyermekkorától férfikoráig mindig csak önző cselekvéseket, gaztetteket, a káröröm, boszu, hazugság, penzvágy, lopás s rablás rossz példáit maga előtt látta, az ezen rossz szokások utánpótlása által szívét eltompította minden jó és nemes iránt, a törvényeket, az erkölcsös szabályokat nem ismeri: oly emberből erkölcsös jellem nem válhatik, tehát nem az akarattól, hanem az átöröklés- és a neveléstől, a gondolkör, az érzelmek minősége, mennyisége és erejétől függnék az ember jelleme, tulajdonságai.

Az emberi jellemet tehát az emberi cselekvésekről ismerjük meg; és ámbár erről egy későbbi fejezetben fogok szólni, mégis már most mondhatom, hogy cselekvéseink — érzelmeinktől és képzeleteinktől függnék.

De ezeket csak az tudja, ki a szívet és veséket vizsgálja: a jó Isten.

Az emberi jellemet különösen akkor lehet megbírálani, ha veszedelem, betegség, indulat, szerencsétlenség vagy nagy szerencse, avagy hatalmas kísértés idején az ember cselekvéseit, magaviseletét megfigyeljük.

Az ember jellemének helyes megbírálására a legjobb eszköz, ha az illető testi szervezetét, nevelését, környezetét megismerjük; mert a jellem a családban, a

társaságban a példa és szoktatás, az olvasás, tapasztalat, foglalkozás és a korszellem által fejlődik.

Ha a nagy emberek és hősies nők életrajzait olvasuk, azt találjuk, hogy a fentnevezett tényezők jellemük képzésére befolyással voltak.

Az erkölcsös jellemnél az erkölcsös érzési és mozgási képzetek a legszámosabbak és legerősebbek és lelke kellő időben oly állapotban van, hogy a jötevés és a rossznak kerülése nála majdnem önkénytelenül történik, majdnem mint reflexmozgás nyilvánul. Istenben való bizalom, a lelkesedés, a meggyőződés, a nemes érzelmek, erejének öntudata, kötelesség érzete, a szoktatás és gyakorlás következtében oly erősen lépnek fel, hogy az elhatározás rögtön, ösztönszerűleg történik. Midőn a római német császár a birodalmi gyűlésen Luthertől a visszavonulást sürögösen és szigorúan követelte, Luther utolsó szavai voltak: »Itt állok, nem tehetek másképp, úgy segítsen engem Istenem!«

Minden nevelőnek azért szem előtt kell tartani Pauer J. »Ethika determinismus« című művében olvasható megjegyzését:

»A morálitás és immoralitás szorosan össze van növe egész substantiáinkkal, egyéni, physikai és szellemi organisatióinkkal és melyekben gyökerezik az emberi társadalmi viszonyok szülte faktorok: az állami institutiók család, egyházi intézmények és egyes physikai befolyások által, habár hosszabb idő alatt, de mégis módosítható organisatióban. E tényezők közbenjöttével alakul és fejlődik a karakter, mint a morálitás egyik alapfeltétele, amint hogy ők szolgáltatják az indító okokat, motivumokat is a morálitás másik alapfeltételét, melyek a karaktert tette ingerlik.«

És éppen azért az erkölcsös jellemek nem egyenlők. E közlemény elején az erkölcsileg jó jellemről ideális képét adtam; de a társadalomban alig lehet ily ethikai jellemet találni. Már a biblia mondja: »Nincs a földön oly jámbor ember, a ki mindig csak jót tesz és soha bűnt nem követett el.« Azért az erkölcsös jó jellem mellett meg kell különböztetni a lélektani jellemet. Az emberek különböznek egymástól a véralkat, a gondolatok, az ítéletek világossága és száma, a nevelésre nézve és mert a természetben nincs tökéletes egyenlőség, azért minden ember külön egyéniséget képez.

Az egyik hősies, a másik lágyszívű, a harmadik a hallgatási jellem, de azért mindegyikről mondhatjuk, hogy erkölcsös elvek szerint cselekszik és boldogabb volna az emberi társadalom, ha ezen különféle erkölcsös emberek nagyszámban volnának találhatók. Azonban a figyelő emberbarátot fájdalommal érinti, hogy az erkölcsileg jó jellemű emberek száma csak kevés és sokkal több az erkölcsileg rossz jellemű ember, szóval, hogy az emberek nagy része általában a gyenge jellemű vagy a jellemtelen emberekhez tartozik. E szomorú jelenségek okainak ismertetése és lehetőleg elhárítása legyen a következő fejezet feladata.

(Folyt. köv.)

EGYLETI ÜGYEK.

Az áll. tanítók orsz. egyesületének választmánya a tanítói fizetések rendezése tárgyában Budapesten gyűlést tartott

Elnök Kozma László volt. Tomcsányi János beszámol az áll. tanítók fizetés-javítása kérdésében. Elismeri, hogy 25 év alatt anyagiakban előre nem haladtunk, sőt a nyugdíjban hátrafelé mentünk; mégis bizalommal néz a jövőbe, mert az orsz. egyesület felderítő munkásságának

eredménye kétségtelen. Wlassics miniszter jósága, az áll. tisztviselők kongresszusának ismeretes pártoló határozata, a költségvetés, a pénzügyminiszter ígérete biztosítanak arról, hogy kérelmünk teljesítése elkövetkezik. Ezért egyelőre a várakozási álláspont elfoglalására int s ha kedvezőtlenül intézkednek, akkor van helye azon országos mozgalomnak, melyet némelyek már most sürgetnek. Határozati javaslata a következő:

1. Mondjunk köszönetet Vörös László, Benedek Sándor kongresszusi elnököknek; Wlassics miniszternek s a kormánynak, a mely a bizottság által benyújtott memorandumot meghallgatta.

2. Az egyes testületek kerestessenek meg, hogy ne külön-külön, hanem az orsz. egyesület útján folytassák az akciót; az ellenkezője erőforgácsolás.

3. Ha ügyünk kedvezőre nem fordul, a tisztviselői kongresszus mintájára a legnagyobb országos mozgalom indíttassék.

Nemes Sándor (Karánsebes) szerint a javaslat elfogadása a leszerelést jelentené. Erre sem okunk, sem jogunk nincsen. Ha nem ámitjuk magunkat, hanem beismerjük, hogy nélkülözzünk és nyomorgunk s ezt szégyenérzetből takargattuk eddig is, akkor családunk iránti kötelesség a mozgalom folytatása és az eddigieknél erősebb fegyverekkel való küzdés. Ki biztosított arról, hogy a felvett 3 millióból nekünk is jut? — Hasonló értelemben szólalnak fel a szolnokiak s Bernád Lajos óva int a leszereléstől, nehogy az orsz. mozgalom megindítása késő legyen. (Igaza van. Sz.)

Józsa Dániel elfogadja a javaslatot azzal a módosítással, hogy mondja ki a választmány minden presszionáló czélzat nélkül: hogy a külön-külön kérelmezést nem tartja czélravezetőnek, végezze ezt az állami tanítók egyeteme.

Szentgyörgyi Lajos pártolja Józsa módosítását, de intézkedést kíván, hogy a tanítótestületek az anyagi ügyeket tartsák állandó napirenden s határozataikat az orsz. egyesületnek küldjék meg.

Kozma L. elnök azon kijelentése után, hogy leszerelésről szó sincs, Tomcsányi javaslatait Józsa módosításával egyhangulag elfogadták. Egyhangulag elfogadták elnök által készített azon kérvényt is, melyet az áll. tanítók nevében külön bizottság fog a közokt., pénzügyi és az elnökminiszternek átadni. Pontjai ezek: 1. A tisztviselői sorba való felvétel. 2. Az oklevélnek az érettségi bizonyítvánnyal való egyenlősítése. 3. Minden szolgálat beszámítása. 4. Öt évenként szolgálati idő arányában való előléptetés. 5. Helyi pótlék ott, a hol a viszonyok megkövetelik.

A rendes tavaszi gyűlés tárgyai közé felvették az anyagi ügyeket főtárgyul, az ifjusági egyesületek ügyét és az orsz. bizottság által kitűzött tételeket 3—3 előadóval s Szentgyörgyi indítványára határozatott, hogy ezek javaslatai előzetesen közöltessenek az értesítőben.

Kimondotta a választmányi gyűlés azt is, hogy ha a határozat újabb csatlódásokat fog hozni a tanítóságra, a hazai tanítóság egyetemét sorompóba szolítja s hogy a készületlenség vádja ne érhesse, már most felszólítást intéz a tanügyi lapok útján a tanítóságához, a tömeges belépésre buzdítva mindenkit, ki a tanítóság érdekeit félti és azok előbbreviteléért küzdeni akar. Nemes oly gyűlést akar, hol legalább 2000 tanító vegyen részt; ezek kétségbeejtő kiáltása tán elhat az illető fórumig. Az állandó tevékenység érdekében a fiókkörök szervezését sürgeti. Józsa D. a gyűlés idejét akkorra óhajta kitűzni, mikor az utolsó kérelmünkre választ kaptunk; a megvénként való szervezkedésnek hive, de nem a külön

köröknek. Többek hozzászólása után az alapszabályszerű szervezkedés körök alakulása nélkül mondatott ki.

Lamprecht a nyugdíjrevisiót ajánlja a választmány figyelmébe; ez is anyagi ügyünk.

A pénztáros jelentése szerint 944 áll. tanító 5234 koronával tartozik annak az egyesületnek, melynek munkássága bizonyítja a mellett, hogy ügyeink előmozdításában a legtöbbet tehet. Az a közöny, mely a gyűlések kevésbé látogatottságában, a nagy teendők végzésére hivatott testületek csekély anyagi pártolásában nyilvánul, lehet a bizalmatlanság, a pessimizmus következménye, de oly betegség, mely nyomában ott a halál.

Határozottan oda kell törekednünk, hogy megnyerjük közéletünk előkelőségeinek, az egész művelt magyar társadalomnak rokonszenvét és támogatását, mert az ő segítségükkel nem lesz nehéz a mi ügyünket, mely voltaképp nemzeti kulturánk ügye, diadalra juttatni.

VEGYESEK.

— Budapesti levél. Budapestről veszem a következő sorokat. Tiszt. Szerkesztő Úr! Az Orsz. Bizottság és az Eötvös-alap köréből kér tőlem tudósítást? Az igazat megvallva, már nincs ehhez semmi kedvem; oly irány kezd itt érvényesülni, a melyben mi — a régi emberek már nem igen találjuk fel magunkat. Ilyen pl. a »Népnevelők Budapesti Egyesületének« feloszlata és a Kaszinóba való beolvasztása. Egynehány fiatal ember ambíciója és törekvése ez. Nagy egyesület kell, de hogy ez a jelen viszonyok közt majd csak papirosra lesz meg — ha ugyan meglesz — azzal nem törődnek, csak pusztuljon a régi. Számítanak a vidékiekre és azt hiszik, ha most fűt-fát ígérnek, ezek majd csak úgy özönlének az ígért földjére, a mikor saját kis körükben is ritka madarak. Node majd ott lesznek a fővárosiak egy szálig! Adja Isten, hogy úgy legyen. A fiatalságé a jövő, tehát lépjenek ki a küzdőlére; én boldog leszek, ha majd látom, hogy jó irányban haladnak és sikert aratnak. Igaz, én nem vagyok barátja a túlnagy egyesületnek; mert ennek működése mindig nehézkes és a mi történik, végeredményében mégis csak néhány ember munkája. Példa rá a fővárosi Tanító-testület. A régi szereplő emberek nem vesznek részt a jelen mozgalmakban, lassan mind visszavonul, ha még úgy csufolják is őket ezért; nincs kedvük már sem tülekedni sem cziczázni. Péterfy Sándor — mint tudja — visszavonult mindentől és bár az Eötvös-alap orsz. egyesület megbízásából egy igen előkelő küldöttség maradásra akarta birni, nem hajlott szavukra, nem fogja lemondását visszavonni. Az Eötvös-alapnak alig van 3000 tagja. Az Orsz. Bizottság tagjai 8300 Kval vannak hátralékban. Ez bántja az öreget. Köztünk is már az a jelszó — mondja: Kevesebb munka, nagyobb fizetés. Igen, kérjünk oly fizetést, mely a tanítói munkának megfelel, ehhez jogunk van; de legyünk tanítók nemcsak az iskolában, hanem azon kívül is. Ismerek tanítókat, kiknek igen szép fizetésük van, de azért Tanügyi lapot ne keressünk náluk. Nem tudom, a fővárosi tanítók közül hánynak jár a »Népnevelők Lapja«; de azt hiszem érdekes eredményt lehetne konstatálni. Arról is értesíthetem, hogy Lakits Vendel is megunta a 30 éves háborút és az augusztusi gyűlésen ő is elhagyja az Orsz. Bizottságot, meg az Eötvös-alapot is. Bár jóleső, hálás örömmel őrzi keblében a tanítók jobbainak iránta nyilvánított bizalmát és szeretetét, de nem bizik már, elveti kedvét. Nem is csodálom. Utóbbi időben már Ujváry Bélát és Göcz Józsefet is bántják. Pedig mindketten sokat tettek a tanítóságért. Ugy látszik, bizonyos embe-

reknek ezek is utban vannak. Ha még ezek is visszalépnek, nagyon sokat vesztenénk. Irhatnék még a városházból kiinduló mozgalmakról is, de ezt hagyom más korra. Üdvözlő régi hive.

† **Denkler Gáspár**, paksi rom. kath. elemi fiúiskolai tanító február hó 15-én, életének 27. és boldog házasságának 3. évében hosszú szenvedés után meghalt. Ügybuzgó, ügyes tanító és jó kollega volt.

— **Uj tanügyi lapok.** Régi dolog, hogy az emberek csak a maguk kárán tanulnak. És ez leginkább a tanügyi lapok dolgában észlelhető. Ki tudná megmondani, hány tanügyi lap keletkezett 1867 óta és hány bukott el hosszabb-rövidebb vergődés után? Hány szerkesztő-kiadó vesztette el önfeláldozó munkája mellett még vagyonát is, nyomorba került. Én mint a »Néptanoda« szerkesztője mesélhetnék erről szomorú adatokat. Az elsők közül él a »Néptanoda« és »Népn. Lapja«. De élnek-e ezek is? Élnek, de folytonos anyagi áldozatok árán. És miért nem tud Magyarországon a tanügyi irodalom zöldágra vergődni? Talán a tanitóság nem érett meg erre? Dehogy nem; a mi tanitóságunk legnagyobb része elég művelt arra, hogy a tanügyi lapirodalom fontosságát elismerje. Oka annak, hogy Magyarországon a tanitóság nem képez összetartó testületet, szét van tagolva felekezetek, nemzetiségek szerint és ezen fölül minden egyes megye tanitósága úgy girálja magát, mintha az országban külön országot képezne, teljesen speciális érdekekkel; oka továbbá az, hogy kap a tanitóság a kormánytól és a felekezettől is ingyen lapot; aztán az, hogy százból 99 szegény, nagyon szegény, tehát tanügyi lapot rendelni nem tud, a jobb viszonyok között élők pedig többnyire nem igen törődnek sem iskolával, sem tanügyi lappal; végül pedig a kormány saját iskolái részére is inkább az *Urania* folyóiratot és a *P. Lexicon*t rendeli el megvételre, mint tanügyi lapot. És mindezek dacára évről-évre új tanügyi lapok keletkeznek, akadnak lelkes, bátor tanférfiak, kik készek szellemi és anyagi áldozatot hozni a haza oltárán. Elismeréssel üdvözlöm őket s csak azt kívánom, jussanak mihamarabb öntudatra és ismerjék fel a helyzetet, még mielőtt késő. Azok az új lapok, melyeket tiszt. olvasóink figyelmébe ajánlunk, a következők: »*Sopronmegyei Tanügy*«. Megjelenik minden hó 1-én és 15-én Sopronban. Ára egész évre 6 K. Felelős szerkesztők Biró Samu és Geleji Frigyes, kik jobb sorsra méltó buzgósággal dolgoznak. — *Ungarische Pädagogische Revue*. (Revue Pédagogique Hongroise.) Ily czímen folyóirat indult meg m. évi október hóban Budapesten. Ára 8 K. Szerkesztők Kemény Fr és Szöllősi J. — *Nógrádmegyei Tanügy*. Eddig a kir. tanfelügyelő adta ki hivatalának értesítőjeként, de megelégtelte, ezentul azonban rendes tanügyi lap lesz és a nógrádm. tan. egyesület hiv. közlönye. Megjelenik havonként egyszer. Ára 2 K. Szerkesztő Magyar Béla egyesült. titkár Inaszó bányatelepen. — *Tanügyi Értesítő*. Megjelenik Veszprémben, mint az egyházm. r. k. tanítóegylet lapja minden hónapban. Ára 2 K. Szerkesztő Gubicza János.

— **Szeretetházi Nevelők Országos Egyesülete** czímmel új egyesület alakult a fővárosban, melynek czélja az árvák nevelésügyét rendszeresen fejleszteni s az ediginél biztosabb alapokra fektetni. Kiváló gondját fogja képezni az egyesületnek az árvaházi nevelők külön képzésének ügye s ezek erkölcsi, anyagi és társadalmi állásának emelése. Az egyesületbe, melynek alapszabályait a belügyminiszter már jóváhagyta, eddig 24 hazai árva- és szeretetház, illetve javító-intézet vétette fel magát 54 taggal. Az ideiglenes tisztikar most felhívja a tagokat, hogy a végleges megalakulás czéljából egybehi-

vándó közgyűlés idejére nézve nyilatkozzanak. E közgyűlés foglalkoznék már az árvaházak belső szervezésének kérdésével s ezen intézetek nevelőinek nyugdíj-ügyével. Az egyesület kötelékébe lépni kívánó árva- és szeretetházi, valamint javítóintézeti nevelők ebbeli szándékukat tudassák *Somlyó József* székesfővárosi Mayer árvaházi igazgatóval, mint az egyesület ideiglenes elnökével (Budapest, I. ker., Városmajor-utca 31. sz.), hogy felvételük eszközölhető legyen s a legközelebbi közgyűlésre már ők is meghivathassanak.

— »**A jénai kurzus.**« Freund Bernát nagy-bicssei polgáriskola igazgató-tulajdonos a »Néptanoda« f. évi 8-diki számában a »Tankönyv használata« czimű cikkében jobbra-balra kápkodván belebotlott *Conrad* tanítóképzők számára írt paedagogiájába s meg nem állhatta, hogy a legújabb divat szerint egy oldal-rugást ne adjon azoknak, a kik Jénáról szólni merészelnék. Azt állítja ugyanis ez a nagy Németországban jó nevű »magyar paedagogus« hírében álló igazgató, hogy ha Conrad nevezett munkáját magyarra lefordítják »szélesebb rétegekre fog hatni, mint a jénai kurzus, melylyel oly nagyra vannak nálunk«

Soha se számítottam magamat azok közé, a kik a jénaiakért valami nagyon »rajongnak.« Ismerem Freund Bernát úr stílusát és okoskodás módját. Most azonban megakadtam. Nem tudom ki okoskodni: miféle összefüggés van *Conrad* könyve, meg a jénai kurzussal való *dicsekedés* között. Ép olyan érthetetlen az a salto mortale, a melylyel egyik sorban Herbart paedagogiáját dicseri, a másik sorban pedig a Herbart-féle irány főfészében tartott szűnidei tanfolyamok értékét a piri-pócsi »paraszt akadémián« tartani szokott téli tanfolyamokkal állítja egyenrangba, mint a melylyel »nagyra lenni« nem érdemes.

Azt sem tudom kik és hol vannak nálunk oly nagyra a jénai kurzussal. Mivel azonban Freund Bernát úr csipkedése a »Néptanoda«-ban jelent meg s mivel itt ebben a lapban, tehát »nálunk« az utóbbi években én tettem leggyakrabban említést Jénáról, felkérem őt: sziveskedjék kimutatni, hol és mikor voltam én ezekben a »jénai kurzus«-sal nagyra? Ne sanda mérsároskodjunk kérem, hanem beszéljünk nyíltan és őszintén. Ha nem reám, nem is a »Néptanoda«-ra vonatkozik a pirongatás, tessék kijelenteni, kik azok, a kik olyan nagyra vannak? Támadjon ott és azokat, a kik erre rászolgáltak.

Mit tartok én a jénai kurzusról, azt megírtam oda, a hova kellett: a nmélt. vall. és közokt. miniszter úrhoz intézett *magán* jelentésemben. Ez most mellékes. Freund Bernát maga is volt Jénában. Ismeri az előadokat, egyikkel-másikkal levelezésben is van. Ismeri az irányt, ismeri az előadás színvonalát. Meg van benne tehát a kellék, hogy ne csak csipkedhessen, hanem tárgyilagos *birálót* is mondhasson. Ám halljuk ezt a bírálatot. Eből sokkal többet okulhatunk, mint az oldalvágáson vagy a rugdalozásokból. Igen, igen igazgató-tulajdonos úr. Töltsünk ne hamisítatlan *műbort*, hanem tiszta *vizet* a pohárba. Tárjuk fel a hiányokat és fogyatkozásokat őszintén és *következetesen* akár magyarul, akár németül írunk, akár hazai, akár külföldi intézményeket tárgyalunk. Ha valakivel bajunk van, álljunk vele szembe. Ezt kívánja az igazság, ezt a becsület! Hadd szólják hát az a csöndes!«

Pethes J

— **Csak úgy, mint nálunk.** Thorn városában (Poroszország) az iskolai hatóság rendelkezése szerint a tanítók egyes családoknál csak akkor adhatnak magánórákat, ha erre a tanfelügyelő engedélyt ad, de saját osztályukbeli tanulóknak fizetésért magánórákat egyáltalában nem szabad adni. — Magam sem vagyok a ma-

gánóráknak, illetve az osztálybeli ismétlő óráknak barátja; de addig, amíg nem adunk a tanítónak annyi fizetést, amiből családjával tisztességesen meg is élhet, e mellékfoglalkozás eltöltése merő lelketlenség.

— **A tanítói okmányok hitelesítése.** A közoktatási miniszter rendelkezése szerint a kir. tanfelügyelőségek a tanítóktól hitelesítési díjakat nem szedhetnek.

— **A budapesti tanítótestület tisztikara.** A fővárosi tanítótestület pótválasztása alkalmával megválasztották elnöknek Trajter Károlyt, alelnököknek Mousong Gézát, Szabó B. Lászlót, titkárnak Hajós Mihályt, jegyzőknek Mousong Istvánt és Kemény Simont, pénztárnoknak Diószeghy Bélát és gazdának Kiss Ildebertet.

— **A népiskolák V. VI. osztályai.** Népoktatási tanintézetünk szervezetében a népiskolák V. és VI. osztályai kétségkívül a legszerencsésebb alkotás és mégis mily kevés teljes hatosztályú népiskolánk van. A miniszter e kiegészítő osztályok felállítását vagy két év előtt elrendelte, de úgy látszik kevés eredménnyel, legalább arra enged következtetni a miniszter legújabb rendelete, melyben utasítja a kir. tanfelügyelőket, hogy a hol az V. és VI. osztályokat a jövő évre nem állítanak fel, az állami és közs. iskolai tanítók ellen indítsanak fegyelmi vizsgálatot, a felekezeti iskolák ellen pedig indítsa meg a megintési eljárást. És miért indítandó fegyelmi eljárás a közs. tanítók és nem az iskolatartók ellen? Vagy azoknak nincs már beleszólásuk?

— **A zempléni vármegyei áll. tanítók akciója.** A sátoralja-ujhelyi áll. el. iskolai tanító-testület »A segesvári szózat viszhangja« című felhívásával a mozgalmat Zemplén vármegyében is megindította s felhívásából kifolyólag Zemplén vármegyének összes áll. tanítói nevében a segesvári kartársakhoz a következő üdvözlő átiratot intézte: »A sátoralja-ujhelyi áll. el. iskola tanítótestületétől. Kedves kartársak! Örömmel üdvözlünk benneteket, mint kik helyzetünk javítása érdekében a kedvezményező lépéseket megtették. Egyben hálás köszönetünk nyilvánítása mellett kijelentjük, miszerint a mozgalomhoz szíves lelkessel csatlakozunk, az egésznek mennél szélesebb körben való publikálása céljából, a következő lépéseket tesszük: a helyi lapok útján felhívjuk Zemplén vármegye összes áll. el. iskoláinak tanítóit a mozgalomhoz való csatlakozásra. A beérkezett lelkes válaszok alapján, Zemplén vármegye összes áll. tanítóinak nevében »Memorandum«-ban terjesztjük fel a kultusz Miniszter úr Ö. Excellenciájához s a parlamenthez igazságos és jogos panaszainkat. Ügyünk hatóság támogatására felkértük megyénk összes országgyűlési képviselőit. Végül csatlakozásunkról értesítettük az elterjedtebb helybeli s fővárosi napi- és tanügyi lapok szerkesztősegeit, felkérve ügyünk szíves pártfogására. Kartársi szeretettel maradtunk, Sátoralja-Ujhelyben, 1902. év január hó 15-én. Az áll. tanítótestület nevében s megbízásából: Vágó Gyula s. k. igazgató-tanító, Páláshy Kálmán s. k. tanítótestületi jegyző.

— **Tanítónőképző-intézet mint a női kereskedelmi tanfolyam pótlója.** Desseffy Sándor csanádgyházmegyei püspöknek érthetetlen az az intézkedése, hogy a múlt tanévben létesített szegedi tanítónőképző-intézetében a IV. éves jelöltek részére Yosi-féle írógépeket szereztetett be s a leendő tanítónőket a gépirásra tanítatja, hogy azon esetre, ha tanítói álláshoz nem jutnának, úgy menjenek el gépiróknak. — De hát akkor mire való volt az új tanítónőképző megnyitása, ha maga az intézetet fentartó hatóság is belátja — a mit mindenki tud — hogy a végzett tanítónők — nagyszámuknál fogva nem juthatnak álláshoz? Mint gépirónak éppoly kevés kilátásuk van az alkalmaztatásra, mert hiszen annyi már a női

kereskedelmi tanfolyamot végzett nő (? Sz.), hogy harmadéva a kereskedelmi miniszter a tanfolyamok számát kénytelen volt redukálni. (A kereskedelem terén azért még mindig előbb találnak foglalkozást, mint a tanítói pályán Sz.)

— **A szabadkai tanfelügyelő jelentéséből.** Adamovits Pál kir. segéd-tanfelügyelő Szabadka város közigazgatási bizottságában előadott jelentése szerint a népnevelés ügye kifogástalan, a tanítóikar elismerésre méltó buzgalommal fáradozik a magyarosítás érdekében s e tekintetben különösen dicsérrel emlékezik meg Piukovich Mariska tanyai tanítónőről, a ki nemcsak helyes tanítási rendszerével, hanem azzal is, hogy növendékeit, akik valamennyien bunyevácjak, rövid fél év (? Sz.) alatt teljesen megmagyarosította s méltánylandó szép eredményeket ért el. Javasolja, hogy nevezett tanítónőt megjutalmazás végett terjeszszék fel a vallás és közoktatásügyi miniszteriumhoz. — A közigazgatási bizottság a javaslatot egyhangulag és helyeslőleg elfogadta.

— **A „Magyar nyelv tanítása másajku iskolában“** című vezérkönyv szerzője ez utón tudatja e lap olvasóival, hogy művének befejező része, a III. kötet is megjelent és kéri a tanító urakat, hassanak oda, hogy az iskolai gondnokságok és iskolaszékek művének eme kötetét is megrendeljék az iskolák könyvtárai részére. E kötet ára szinte 4 korona és a szerzőnél: Gramma Döme Biharvármegye kir. segéd-tanfelügyelőjénél rendelhető meg Nagyváradon. A mű első kötete már 3, a második kötete már 2. kiadást nyert, a mi a könyv használhatóságát igazolja. — Mindhárom kötet egyszerre megrendelve csak 10 koronába kerül. Legcélszerűbb a pénzt előre beküldeni, mivel az utánvételes megrendelés több portó-költséggel jár.

— **A nagykanizsai izr. hitközség polg. iskolája megszűnik.** Dr. Ruzsicska Kálmán kir. tanfelügyelő a múlt héten Nagy-Kanizsán időzött, hogy az izr. hitközség által eddig fentartott, de felosztás alatt álló polgári iskola ügyében a szükséges intézkedéseket tegye.

— **Iskolai szinpad.** A »Közoktatás«-ban olvassuk: Az orvosai új takarékpénztár 25 éves fennállásának emlékére az orvosai állami polgári fuiskolának önképzési célokra 300. koronát adományozott. Ez összesen az illető iskola tanári kara a tornateremben egy szétszedhető, *szinosan felszerelt szinpadot* állíttatott fel, melyen csekély beléptidj mellett márcz. 14-én fognak először előadást rendezni. (Kiki a maga módja szerint. Én pl. azt a 300 Kt. aligha másra nem fordítottam volna. Sz.)

SZERKESZTŐI IZENETEK.

D. M. Kupa. A küldött 8 Kt. elkönyveltettem. A címet igazítottam. Hogyan van az, hogy az egész évfolyam lapszámai a régi cím mellett megkapta? Hozzám a változást illetőleg értesítés nem érkezett. — **Dr. K. E. Budapest.** Igazán sajnálom, hogy a múlt számra elkésve érkezett. Az olyan adóst, ki ily bő kamatokkal fizet, nagyrabecsülöm. — **P. K. Fugyi-Vásárhely.** Szíves megrendelése folytán az eddigi számokat címére elküldtettem. — **Cs. Gy. Szeged.** Szíveségét nagyon köszönöm. Felhasználom. — **S. J. Budapest.** Igaz örömmel vettem a küldeményt és éltet a remény, hogy más is fogja követni. Igen? — **R. G. Krasznic-Vajda.** Üdvözlöm sorainkban. Az eddig megjelent számokat elküldtettem. — **S. I. Bánfa.** Soha sem kétkedtem. Ígéretet a kiadással tudattam. — **W. J. Nagy-Bite.** Ajánlatát a kiadó elfogadja. Hason oda, hogy a testület vagy az előjáróság a lapot az isk. könyvtár részére megrendelje. — **L. A. Budapest.** A revízió visszaérkezett. A második részt legközelebb küldöm. — **B. J. Fugyi.** Egy csomóban ment, tehát nem értem, hogy vesztett el. Újra küldtettem. — **G. D. Nagyvárad.** A mai szám hozza. A többire nézve, alkalmilag majd írok. — **Z. I. Kóhalom.** A jövő számban minden bizonynyal ismeretlem. — **R. F. Nagybecskerek.** A recenzió volt téves. Elküldtettem. Miért mellőznek Becskereken oly feltűnően? — **Sch. J. Győr.** Jelezni fogom. — **H. M. Budapest.** Eddig bizonyára megkapta. — **Tanítótestület. Trigl. Szt. Iván.** El lett küldve.